

Kymenlaakson Ilmakillan ja Viron sodanajan lentäjien yhdistyksen 20-vuotisjuhlatapaaminen 16. - 17. syyskuuta 2012.

Teksti ja kuvat: Juha Ritari

Taustaa

Jo 1930-luvulla pitivät Viron ja Suomen Ilmapuolustusliitot sekä ainakin Utin hävittäjälentäjät ja Viron sotilaslentäjät yhteyttä keskenään yhteisillä tapaamisilla ja kilpailuilla. Toinen maailmansota katkaisi nämä yhteydet Neuvosto-Eestin aikakauden ajaksi. Viron ilmavoimat liitettiin Neuvostoliiton ilmavoimien yhdeksi laivueeksi vuoden 1939 miehityksessä. Puna-armeijan jouduttua perääntymään kesällä 1941 Viron sosialistisesta neuvostotasavallasta, eivät kaikki ”virolaislaivueen” sotilaat seuranneetkaan mukana vaan siirtyvät Saksan riveihin. Alkuun saksalaiset ottivat valikoivasti ilmavoimiinsa virolaisia. Vuoden 1943 aikana heille kävi selväksi, etteivät omat lentäjät riittäisi, joten sopivaa väkeä Viron ja Latvian ilmavoimista alettiin värvätä syksyllä 1943. Heitä varten perustettiin Latvian Liepajaan (Libau) ilmasotakoulu. Virolaisista muodostettiin 11. ja latvialaisista 12. Yöpommituslaivue. Saksan ilmavoimissa palveli yli tuhat virolaista lentäjää, tähystäjää, konekivääriampujaa ja mekaanikkoa ja heidän käytössään oli sodan vuosina 1942 - 1945 noin 150 lentokonetta. Ne, jotka eivät sodan loppumelskeissä onnistuneet katoamaan tai salaamaan yhteistyötään saksalaismiehittäjien kanssa, saivat 25 vuoden vankileirituomiot Siperiassa tai muualla kaukana Neuvostoliitossa. Stalinin kuoleman jälkeen 1955-vuoden lopulla annetun armahdulain perusteella koitti monien kärsimysten jälkeen hengissä oleville vapaus. He saivat mahdollisuuden sulautua neuvostoyhteiskuntaan ja päästä uuden elämän alkuun kotimaassaan. Lentäjille menneisyys säilyi tämänkin jälkeen taakkana; lentäminen oli heiltä kielletty harrastustoimintaa myöten.

Kymenlaakson Ilmakillan puuhamiehet, jo edesmenneet ilmavoimiemme mekaanikko Esko Laiho ja lentäjä Juha Pulkkinen, organisoivat killan ja Viron sodan ajan lentäjäveteraanien ensimmäisen juhlavan tapaamisen vapaassa länteen suuntautuvassa Tallinnassa 16.9.1992. Sen jälkeen tapaamiset ovat jatkuneet vuosittain keskeytyksettä. Juhlavuotta 2012 lukuun ottamatta tapaaminen on muotoutunut yhteiseksi Kymenlaakson Ilmakillan Viron veteraaneille tarjoamaksi jouluillalliseksi Tallinnassa.

Yhteistyöstä on seurannut muutakin, näyttävimpänä esimerkkinä Uttiin vuonna 1997 pystytetty Kotkapatsas. Sen on suunnitellut virolainen lentäjäveteraani ja kuvataiteilija Kalju Reitel. Pronssiin valettu kotka symbolisoi raskaasta taistelusta kotiin palaavaa lentäjää. Patsaan juurella on kivitaluihin kaiverrettuna kaikkien Suomen ilmavoimien sodassa kaatuneiden henkilöiden nimet.

Juhlaillallinen Viitna Körtssissä

Juhlavuonna 2012 Kymenlaakson Ilmakilta järjesti tapaamisen juuri oikean 20-vuotismerkkipäivän kohdalle. Killan retkivastaava Erkki Pöri oli ohjelmoinut kaksipäiväiseen retkeen paljon muutakin katsottavaa mm. perinteisestä kiertoajelusta poikkeavan Tallinnan sightseeing-kierroksen paikallisoppaan johdolla. Matka juhlaillallispaikalle, noin 70 km Tallinnasta itään sijaitsevalle Viitna Körtsin tavernaan, tapahtui mutkaisia teitä maaseutumaisemia katsellen. Mieleenpainuvat jaloittelupysähdykset tehtiin 3000 vuotta vanhan kalmiston luona ja Jägalan 50 metriä leveän ja 8 metriä korkean pystysuoran luonnollisen putouksen äärellä. Viitna Körtssissä ilmakillan puheenjohtaja Aarni Hyttinen kävi juhlapuheessaan läpi elettyä yhteistyötä ja tapaamisia sekä luovutti ”Ilmailuperinteen yhteistyötä yli Suomenlahden 16.9.1992 – 16.9.2012” -muistolaatan, johon oli liitetty ilmakillan lippu ja tunnukset, ilmakillan hopeinen Kotka ja Viron yöpommituslentäjien pöllölogo. Virolaiset lahjoittivat ilmakillalle oman muistolaattansa sekä Eesti Vabadusvoitlejale Liidu ajalugu 1992-2008 -teoksen eli Viron vapaustaistelijoiden liiton historiikin.

Juhlaillalliselle lähdössä eturivissä vasemmalta: Gunnar Laev, Arvo Salumäe, Hendrik Arro vaimoineen ja Leevi Tolvanen

Osa juhlaväestä Jägalan putouksella

Kaljo Alaküla toteaa ilmakillan Leevi Tolvaselle suomeksi:” Eteenpäin me tapaamme vielä”. Takana vasemmalta killan hallitusherrat Ossi Talka, Erkki Pöri ja Aarni Hyttinen

Juhlaillallinen nautittiin keskiaikaiseen tyyliin sisutetussa Viitna Körtsissä

Toisena päivänä lentotukikohtavierailu

Tallinnan hotelliyöpymisen jälkeen juhlat jatkuivat Viron ilmavoimien päätukikohdassa Ämarissa, jossa ilmakilta laski kukkalaitteen Viron lentäjävainajien muistomerkille. Viron ilmavoimien asettama yhteysupseeri ja kaksi tukikohdassa työskentelevää upseeria esittelivät tukikohdan. Viron omat ilmavoimat ovat hyvin pienet. Heillä on muutamia yhteyslentoihin ja laskuvarjojääkäreiden pudotuksiin sopivia AN-2 - ja Wilga-koneita sekä joitakin helikoptereita. Naton jäsenvaltiona Viron ilmapuolustus toteutetaan muiden jäsenvaltioiden tuella. Tällä hetkellä Baltian maiden ja Naton kesken on sopimus ilmatilan valvonnasta vuoteen 2014 saakka. Sopimuksen mukaan tietyt Nato-maat toimittavat vuorotellen muutaman kuukauden jaksoiksi johonkin sopivaan Baltian tukikohtaan neljä torjuntahävittäjää ja 50-100 hengen tukihenkilöstön valvomaan ja tarvittaessa suojaamaan kaikkien Baltian maiden ilmatilaa. Jotkut valvontaa suorittavat valtiot

ovat jo osoittaneet väsymisen merkkejä toimintaa kohtaan. Eräässä tv-haastattelussa Viron puolustusvoimien komentaja toivoikin Nato-kumppanuusmaa Suomenkin liittymistä ringiin. Tiettyinä aikoina ilmatilanvalvontaa sekä monikansallisia harjoituksia operoidaan Ämarin tukikohdasta, jossa on nyt reilun kymmenen vuoden kehityskauden tuloksena modernit tilat tarvittaessa jopa 350-700 henkilölle sekä päivystyskoneille suojat ja huoltohallit. Ämarin 2750 m:n kiitotie sopii kaikelle Naton lentokalustolle ja kenttä on varustettu tarvittavilla huonon sään lähestymislaitteilla.

Ämarin muistomerkillä edessä vasemmalta sodan ajan lentäjät Hendrik Arro ja Kaljo Alaküla sekä mekaanikko Arvo Salumäe. Arro nuorimpana heitä valmistui vuonna 1944 Liepajan ilmasotakoulusta sotilaslentäjäksi 18-vuotiaana. Sodan jälkeen hän onnistui salaamaan menneisyytensä Saksan ilmavoimissa vuoteen 1950 saakka. Seuranneen vankileirirajan jälkeen hän jatkoi yliopisto-opintojaan ja väitteli vuonna 1968 tekniikan tohtoriksi. Hänestä tuli eräs Viron palavakivienergiatekniikan ylimpiä asiantuntijoita. Arro on kirjoittanut mm. virolaislentäjien sodista suomeksikin käännetyn kirjan ”Viron lentäjät taistelujen tulella”.

Ilmakillan jäseniä ja virolaisia AN-2-koneen edessä

Ämarin tukikohdan läheisyydessä sijaitsevalle Neuvostojen sotilashaudausmaalle on päätynyt monen Mig- ja Sukhoi-lentäjän mainen matka